

Vergaderjaar 2011–2012

29 521

Nederlandse deelname aan vredesmissies

Nr. 186

BRIEF VAN DE MINISTERS VAN BUITENLANDSE ZAKEN EN VAN DEFENSIE EN DE STAATSSECRETARIS VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 23 mei 2012

Hierbij informeren wij u over de personele en materiële behoefte in de missies in Sudan en Zuid-Sudan, te weten UNMISS, UNISFA en UNAMID, zoals verzocht tijdens de regeling van werkzaamheden van 25 april 2012. Tevens wordt u met deze brief geïnformeerd over de actuele humanitaire situatie in Sudan en Zuid-Sudan, in het bijzonder de vluchtelingensituatie en de situatie van Zuid-Sudanese onderdanen in Sudan. Voor de actuele politieke situatie wordt verwezen naar de brief aan uw Kamer die u op 10 mei 2012 is toegezonden over de mogelijkheden voor een grotere betrokkenheid van de internationale gemeenschap bij de beheersing van het conflict.

De minister van Buitenlandse Zaken,
U. Rosenthal

De staatssecretaris van Buitenlandse Zaken,
H. P. M. Knapen

De minister van Defensie,
J. S. J. Hillen

Personele en materiele behoeften missies en actuele situatie in Sudan en Zuid-Sudan (UNMISS, UNISFA en UNAMID)

Bij de regeling van werkzaamheden van 25 april 2012 over Sudan en Zuid-Sudan verzocht uw Kamer om informatie over de personele en materiële behoeften in de missies UNMISS, UNISFA en UNAMID in Sudan en Zuid-Sudan. Deze brief gaat ook in op de actuele humanitaire situatie in Sudan en Zuid-Sudan, in het bijzonder de vluchtelingensituatie en de situatie van Zuid-Sudanese onderdanen in Sudan. Ten aanzien van de veiligheidssituatie verwijzen wij naar de brief over het schriftelijk overleg inzake de Raad Buitenlandse Zaken, die uw Kamer op 10 mei 2012 is toegegaan. Overigens is de Staatssecretaris voornemens een bezoek aan Juba te brengen op 6 en 7 juni aanstaande.

UNMISS

United Nations Mission in South Sudan. De missie is opgericht na de Zuid-Sudanese onafhankelijkheid (9 juni 2010). De missie ondersteunt de Zuid-Sudanese autoriteiten op het gebied van vredesconsolidatie, de bescherming van burgers door conflictpreventie en -beheersing, en de opbouw van de veiligheids- en justitiesector.

Personeel

- De ontplooiing van UNMISS vordert gestaag. Momenteel zijn ongeveer 5 200 van de 7 000 geautoriseerde militairen in functie. Het gewenste aantal politiemensen bedraagt 900, van wie er op dit moment 460 aanwezig zijn. Van de overige civiele staf zijn 734 van de 900 personen in functie. De VN verwacht dat UNMISS eind dit jaar volledig operationeel is.
- De VN volgt de veiligheidssituatie op de voet en neemt maatregelen om de veiligheid van het UNMISS-personeel te waarborgen. Daarbij wordt rekening gehouden met de voorkeuren van de individuele landen. Ook Nederland volgt de veiligheidssituatie nauwgezet en kan altijd zelf besluiten Nederlands personeel terug te trekken.
- De Zuid-Sudanese politie kampt met capaciteitsproblemen op gebieden zoals materieel, managementstructuren, gedecentraliseerde presentie, gespecialiseerde eenheden, proliferatie van wapens en *Disarmament, Demobilisation and Reintegration* (DDR). Het UNPOL-onderdeel in UNMISS is daarom essentieel. Daarnaast kampt het gevangeniswezen met tekorten aan gekwalificeerd personeel. Mits goed begeleid, kunnen gereïntegreerde oud-strijders worden ingeschakeld. Nederland draagt vijftien KMAR-functionarissen, zeven stafofficieren, twee militaire liaison officieren en vier civiele politie-deskundigen bij aan UNMISS, en levert daarmee een bescheiden maar relevante contributie aan de politiesector. Alle Nederlandse UNPOL'ers zijn inmiddels ter plaatse. Daarnaast levert Nederland een ervaren adviseur voor het gevangeniswezen.

Materieel

- De VN kampt al geruime tijd met een tekort aan militaire helikopters. Rusland heeft, na een incident in december 2011 waarbij een Russische helikopter werd beschoten, in maart 2012 zijn helikopters (inclusief bemanning) teruggetrokken uit UNMISS. Sindsdien zoekt de VN naar vervanging. UNMISS heeft behoefte aan zes militaire transporthelikopters voor een veelzijdige inzet. Het gaat dus nadrukkelijk niet om helikopters voor uitsluitend humanitaire transporten. De VN voert momenteel overleg met Rwanda, Ethiopië, Indonesië,

Mongolië, China en Oekraïne om helikoptercapaciteit te leveren. Nederland is hiervoor niet benaderd.

UNISFA

United Nations Interim Security Force for Abyei is ingesteld op 27 juni 2011. Het mandaat van de missie in het grensgebied tussen Sudan en Zuid-Sudan behelst het monitoren en verifiëren van de demilitarisatie van Abyei, het faciliteren en verlenen van humanitaire hulp, het versterken van de capaciteit van de *Abyei Police Service* en, waar nodig, de bescherming van de burgerbevolking.

Personeel en materieel

- UNISFA wordt wat militair personeel en materieel betreft vrijwel volledig uitgevoerd door Ethiopië. Van de 4 200 militairen die voor deze missie zijn geautoriseerd, zijn er nu ongeveer 3 800 aanwezig.
- Op 2 mei nam de VN Veiligheidsraad unaniem resolutie 2046 (2012) aan, waarin onder meer werd bepaald dat Sudan en Zuid-Sudan onmiddellijk alle vijandigheden moeten staken, hun legers moeten terugtrekken en de steun aan rebelligroepen moeten beëindigen. Beide landen dienen voor 9 mei de nodige, al eerder overeengekomen veiligheidsmechanismen (de *Joint Border Verification and Monitoring Mechanism* (JBVMM) en de *Safe Demilitarized Border Zone* (SDBZ) voor de grens) in te stellen. Het mandaat van de *UN Interim Security Force for Abyei* UNISFA is op 15 december 2011 (resolutie 2024) uitgebreid met het toezicht op de gehele Noord-Zuid grens. Momenteel beschikt UNISFA over een contingent van ongeveer 300 personen voor de bescherming en de logistieke ondersteuning van de JBVMM. Op dit moment wordt onderzocht in hoeverre het mandaat en de behoeftstelling van UNISFA moeten worden aangepast om JBVMM te steunen bij het monitoren van een gedemilitariseerde Noord-Zuid grens.
- Nederland levert geen bijdrage aan UNISFA. Tot nu toe heeft de VN geen andere lidstaten dan Ethiopië verzocht een bijdrage te leveren. Sudan staat negatief tegenover bijdragen van Westerse landen.

UNAMID

United Nations African Union Mission in Darfur is een AU/VN-missie die sinds 31 juli 2007 actief is. De missie heeft als doel de bescherming van de burgerbevolking in Darfur, het faciliteren van humanitaire hulp en het ondersteunen van het politieke proces in Darfur. Knelpunten zijn de toegenomen dreiging voor humanitair en UNAMID-personeel, onvoldoende toegang tot delen van Darfur, te weinig meerdaagse patrouilles en belemmeringen door de Sudanese autoriteiten (visa, inkleding, transporten).

Personeel

- UNAMID is in militair opzicht voor 92 procent gevuld (18 081 van de 19 555 geautoriseerde militairen) en van de politiemacht is zo'n 83 procent (5 366 van de 6 432) aanwezig.
- Aan de civiele kant is er nog behoefte aan vooral Arabisch sprekende, vrouwelijke politiemensen.
- Op basis van een VN *review* van de missie wordt UNAMID vanaf deze zomer kleiner. De missie zou met ongeveer 4 200 militairen en 1 740 politiemensen minder toekunnen. UNAMID kampt met tegenwerking van de autoriteiten in Khartoum, waardoor visa slechts beperkt worden verleend en de missie minder effectief is.

- Nederland beëindigt de huidige bijdrage van twee militairen per juni 2012. Sinds eind 2011 was door visumproblemen slechts één van hen werkelijk in Darfur aanwezig.
- Nederland steunt de training van UNAMID-troepen uit Rwanda via het Amerikaanse *Africa Contingency Operations Training & Assistance* programma (ACOTA). ACOTA verzorgt trainingen voor Afrikaanse vredestroepen voordat deze worden ingezet. Sinds 2008 draagt Nederland jaarlijks 6 miljoen euro per jaar bij aan ACOTA. Bovendien verzorgen Nederlandse militairen zes tot negen ACOTA-trainingen per jaar in Burundi, Rwanda en Oeganda.
- Nederland is een van de donoren van het *Peace Operations Training Institute* (POTI), dat daardoor in staat is cursussen gratis aan te bieden aan *peacekeepers* uit Afrika (*E-learning for African Peacekeepers, ELAP*).

Materieel

- UNAMID kampt met een gebrek aan transportmiddelen.
- Daarnaast is er behoefte aan financiële middelen voor de politie- en justitiesector.
- Omdat de missie grote hinder ondervindt van de autoriteiten in Khartoum is het de vraag in hoeverre extra materieel tot grotere effectiviteit van de missie zou leiden.
- Nederland leverde een financiële en materiële bijdrage aan de voorloper van UNAMID.

Actuele humanitaire situatie

- De uitbraak van het conflict tussen het Sudanese leger en de oppositie-groepering SPLM-Noord in de Sudanese deelstaten South Kordofan en Blue Nile, de vijandelijkheden tussen de Sudanese en Zuid-Sudanese legers langs de grens en de eerdere confrontatie in het betwiste gebied Abyei hebben ernstige gevolgen gehad voor de humanitaire situatie in de regio.
- Nederland draagt 5 miljoen euro voor Sudan en 4 miljoen euro voor Zuid-Sudan bij ten behoeve van chronische humanitaire noden. Bij een verslechtering van de humanitaire situatie kan een beroep op het budget voor acute crises worden gedaan.

South Kordofan, Blue Nile en Abyei

- Volgens de VN bevinden zich ongeveer 350 000 ontheemden of door conflict getroffen in South Kordofan en Blue Nile. Vanwege de slechte humanitaire toegang in deze gebieden zijn deze cijfers moeilijk te verifiëren. Naar schatting 150 000 vluchtelingen afkomstig uit deze gebieden hebben onderdak gezocht in Zuid-Sudan en Ethiopië. Voorts schatten de humanitaire organisaties dat de recente vijandelijkheden in het grensgebied tussen Sudanese en Zuid-Sudanese legers tot nu toe ongeveer 14 000 ontheemden tot gevolg hebben gehad. In de regio zijn tevens ongeveer 100 000 mensen uit Abyei ontheemd.
- UNHCR is bezorgd over het groeiend aantal Sudanese vluchtelingen uit South Kordofan in Zuid-Sudan. In het vluchtelingenkamp Yida verblijven 27 000 mensen, terwijl zich iedere dag ongeveer 300 mensen melden.
- UNHCR heeft met het groeiend aantal getroffen zijn humanitaire inzet verhoogd. Humanitaire hulpverlening in deze gebieden wordt echter belemmerd door gebrek aan medewerking van de zijde van de Sudanese overheid en door de slechte veiligheidssituatie en de logistieke problemen, die met de komst van het regenseizoen nog groter zullen worden.

- De VN, de AU en de Liga van Arabische staten hebben bij de Sudanese overheid een voorstel ingediend voor betere humanitaire toegang in South Kordofan en Blue Nile. De VN-Veiligheidsraad heeft in resolutie 2046 (2012) van 2 mei partijen verzocht het voorstel te accepteren.
- Om de veiligheids- en logistieke problemen het hoofd te bieden proberen de humanitaire organisaties de vluchtelingen en ontheemden naar gebieden verder weg van de grens te evacueren en humanitaire voorraden centraal op te slaan.

Positie van Zuid-Sudanese onderdanen in Sudan

- Door het oplopen van de spanningen tussen Sudan en Zuid-Sudan zijn er tevens grote zorgen over het welzijn van de naar schatting 500 000 nog in Sudan verblijvende Zuid-Sudanezen.
- Sinds oktober 2010 zijn reeds ongeveer 372 000 Zuid-Sudanezen naar Zuid-Sudan teruggekeerd. Naar schatting 120 000 Zuid-Sudanezen staan in Khartoum geregistreerd voor repatriëring. De repatriëring wordt echter belemmerd door het gebrek aan registratie- en transportcapaciteit en door de uitbraak van de vijandigheden in de grensregio.
- Zo wachten in de plaats Kosti in deelstaat White Nile, ongeveer 12 000 tot 15 000 Zuid-Sudanezen op toestemming voor hun doorreis naar Zuid-Sudan. Sudan heeft transport over de Nijl in boten verboden, omdat deze ook kunnen worden gebruikt voor de bevoorrading van strijders van SPLA-Noord. Sudan is omstreeks 8 mei akkoord gegaan met een door IOM op te zetten luchtbrug naar Zuid-Sudan om deze groep Zuid-Sudanezen vanuit Kosti te repatriëren. Het gaat om 6 tot 7 vluchten per dag en ongeveer 900 passagiers.
- Het overige deel van de Zuid-Sudanese bevolking heeft mogelijk de wens om in Sudan te blijven. Op 13 maart jl. sloten Sudan en Zuid-Sudan een principeakkoord over de status van de staatsburgers van de andere staat. Het akkoord moest het vrije verblijf, eigendomsrechten, vrije beweging en economische activiteit van Zuid-Sudanezen in Sudan garanderen. Het akkoord is door het oplopen van de spanningen tussen Sudan en Zuid-Sudan vooralsnog niet bekrachtigd. Ondertussen zijn er bovendien zorgen over het toenemende aantal meldingen van animositeit jegens de bevolking van Zuid-Sudanese origine in Sudan. Sudan heeft de termijn waarbinnen Zuid-Sudanezen hun verblijf in Sudan moeten legaliseren tot 20 mei verlengd.